

Hillel (היל) was a famous religious leader who lived in during the time of ; he is one of the most important figures in , associated with the and the . He was the founder of the *Beit Hillel* ("House of Hillel") school, a school for (Sages of the *Mishnah*); and the founder of a dynasty of Sages who stood at the head of the Jews living in the until about the of the

Hillel was born in and, according to tradition, belonged to the family of . Nothing definite, however, is known concerning his origin, nor is he anywhere called by his father's name, which may perhaps have been Gamaliel. When ("Vita," § 38) speaks of Hillel's great-grandson, *Rabban* , as belonging to a very celebrated family (γένους σφόδρα λαμπτροῦ); he probably refers to the glory which the family owed to the activity of Hillel and *Rabban* . Only Hillel's brother Shebna is mentioned; he was a merchant, whereas Hillel devoted himself to studying the whilst also working as a woodcutter (Hertz 1936).

In the compilation *Sifre* the periods of Hillel's life are made parallel to those in the life of . Both lived 120 years; at the age of forty Hillel went to the ; forty years he spent in study; and the last third of his life he was the spiritual head of the . A biographical sketch can be constructed; that Hillel went to in the prime of his life and attained a great age. His activity of forty years likely covered the period of 30 BCE to 10 CE.

According to the Hillel went to Jerusalem with the intention of studying Biblical exposition and tradition. The difficulties which Hillel had to overcome in order to be admitted to their school, and the hardships he suffered while pursuing his aim, are told in a touching passage, the ultimate purpose of which is to show that poverty cannot be considered as an obstacle to the study of *Torah*. Some time later, Hillel succeeded in settling a question concerning the sacrificial ritual in a manner which showed his superiority over the *Benei Betheira* (literally, sons of *Betheira*), who were at that time the heads of the . On that occasion, it is narrated, they voluntarily resigned their position as (President) in favor of Hillel. After the resignation of the *Benei Betheira*, Hillel was recognized as the highest authority among the (predecessors to). Hillel was the head of the great school, at first associated with Menachem, a scholar mentioned in no other connection, afterward with , Hillel's peer in the teaching of .

Whatever Hillel's position, his authority was sufficient to introduce those decrees which were handed down in his name. The most famous of his enactments was the , an institution which, in spite of the law concerning the year of jubilee (Dcut. xv) ensured the repayment of loans. The motive for this institution was the "repair of the world", i.e., of the social order, because this legal innovation protected both the creditor against the loss of his property, and the needy against being refused the loan of money for fear of loss. A likewise tendency is found in another of Hillel's institutions, having reference to the sale of houses. These two are the only institutions handed down in Hillel's name, although the words which introduce the *pruzbul* show that there were others. Hillel's judicial activity

may be inferred from the decision by which he confirmed the legitimacy of some Alexandrians whose origin was disputed, by interpreting the marriage document () of their mother in her favor (Tosef., Ket. iv 9; B. M. 104a). Of other official acts no mention is found in the sources.

Hillel and Shammai

In the memory of posterity Hillel lived, on the one hand, as the scholar who made the whole contents of the traditional law his own, who, in opposition to his colleague, , generally advocated milder interpretations of (Jewish law and tradition) and whose disciples stood in like opposition to Shammai's disciples. It was in this time that the rabbinical tradition was established, with Hillel as its 'founder'. Many great rabbis today can boast descent from the "School of Hillel".

He was known as the saint and the sage who in his private life and in his dealings with people practised the high virtues of morality and resignation; just as he taught them in his maxims with unexcelled brevity and earnestness. The traditions concerning Hillel's life harmonize completely with the sayings which are handed down in his name, and bear in themselves the proof of their genuineness. No wonder that the is richer in traditions concerning Hillel than the , since the Babylonians were especially careful to preserve the recollection of their great countryman; and in the Babylonian schools of the third century was proudly quoted the saying of the Judean sage , in which he placed the activity of Hillel on a level with that of , who also went up from Babylon to Jerusalem.

The Golden Rule

The saying of Hillel which introduces the collection of his maxims in the Mishnaic treatise mentions *Hakohen* (the) as the great model to be imitated in his love of peace, in his love of man, and in his leading mankind to a knowledge of the Law (Pirkei Avoth 1:12).

In mentioning these characteristics, which the Haggadah then already ascribed to brother, Hillel mentions his own most prominent virtues. Love of man was considered by Hillel as the kernel of the entire Jewish teaching. When a gentile who wished to become a Jew asked him for a summary of the in the most concise terms, Hillel said: "What is hateful to you, do not do to your fellow man: this is the whole Law; the rest is the explanation" (Shab. 31a). With these words Hillel recognized as the fundamental principle of the Jewish moral law the Biblical precept of brotherly love.

From the doctrine of man's likeness to God, Hillel deduced man's duty to care for his own body. According to Midrash Leviticus rabbah he said "As in a theater and circus the statues of the king must be kept clean by him to whom they have been entrusted, so the bathing of the body is a duty of man, who was created in the image of the almighty King

of the world." In this work Hillel calls his soul a guest upon earth, toward which he must fulfill the duties of charity.

In Avot, Hillel stated "If I am not for myself, who is for me? and when I am only for myself, what am I? and if not now, when?" The second part of this sentence expresses the same idea as another of Hillel's teachings (Avot 2:4): "Do not separate yourself from the congregation." The third part contains the admonition to postpone no duty, the same admonition which he gave with reference to study (Avot 2:4): "Say not, 'When I have time I shall study'; for you may perhaps never have any leisure."

The precept that one should not separate oneself from the community, Hillel paraphrases, with reference to Eccl. iii. 4, in the following saying (Tosef., Ber. ii.): "Appear neither naked nor clothed, neither sitting nor standing, neither laughing nor weeping." Man should not appear different from others in his outward deportment; he should always regard himself as a part of the whole, thereby showing that love of man which Hillel taught. The feeling of love for one's neighbor shows itself also in his exhortation (Avot ii. 4).

In the following maxim is expressed also his consciousness of his own insufficiency: "Trust not thyself till the day of thy death." How far his love of man went may be seen from an example which shows that benevolence must act with regard to the needs of him who is to be helped. Thus a man of good family who had become poor Hillel provided with a riding horse, in order that he might not be deprived of his customary physical exercise, and with a slave, in order that he might be served (Tosef., Peah, iv. 10; Ket. 67b).

Love of peace

The exhortation to love peace emanated from Hillel's most characteristic traits — from that meekness and mildness which had become proverbial, as is seen from the saying: "Let a man be always humble and patient like Hillel, and not passionate like Shammai" (Shab. 31a; Ab. R. N. xv.). Hillel's gentleness and patience are illustrated in an anecdote which relates how two men made a wager on the question whether Hillel could be made angry. Though they questioned him and made insulting allusions to his Babylonian origin, they were unsuccessful in their attempt (ib.).

The study of Torah

The many anecdotes according to which Hillel made proselytes, correspond to the third part of his maxim: "Bring men to the Law." A later source (Ab. R. N.) gives the following explanation of the sentence: Hillel stood in the gate of Jerusalem one day and saw the people on their way to work. "How much," he asked, "will you earn to-day?" One said: "A _____"; the second: "Two denarii." "What will you do with the money?" he inquired. "We will provide for the necessities of life." Then said he to them: "Would you

not rather come and make the Torah your possession, that you may possess both this and the future world?"

This narrative has the same points as the epigrammatic group of Hillel's sayings (Avot. 2:7) commencing: "The more flesh, the more worms," and closing with the words: "Whoever has acquired the words of the Law has acquired the life of the world to come." In an saying Hillel sounds a warning against neglect of study or its abuse for selfish purposes: "Whoever would make a name (i.e. glory) loses the name; he who increases not [his knowledge] decreases; whoever learns not [in Ab. R. N. xii.: "who does not serve the wise and learn"] is worthy of death; whoever makes use of the crown perishes" (Avot. 1:13).

Hillel's influence: "House of Hillel" vs. "House of Shammai"

Hillel's disciples are generally called the "House of Hillel", in contrast to 's disciples, the ". Their controversies concern all branches of the Jewish law. Only a few decisions have been handed down under Hillel's name; but there can be no doubt that much of the oldest anonymous traditional literature was due directly to him or to the teachings of his masters. The fixation of the norms of the Midrash and of halakhic Scripture exposition was first made by Hillel, in the "seven rules of Hillel," which, as is told in one source, he applied on the day on which he overcame the Benei Betheira (Tosef., Sanh. vii., toward the end; Sifra, Introduction, end; Ab. R. N. xxxvii.). On these seven rules rest the thirteen of R. Ishmael; they were epoch-making for the systematic development of the ancient Scripture exposition.

Sandwich

Hillel the Elder is often credited as having been the inventor of the " " in the 1st century B.C.E. well over a thousand years before

This is based on a part of the , in the section of *Korech*, where the , the ancient liturgy, instructs participants to take the and wrap it around the bitter herbs and eat them together. In the tradition the usual practice is to do this by making a motsa and lettuce/horseradish sandwich.

However, it is more likely that in Hillel's day was not hard and crisp but soft like that of many Jews today. Thus, Hillel would have been eating something more like a lamb, lettuce and "wrap" than a traditional English closed sandwich. The true inventor of the sandwich would have been an anonymous Ashkenazi Jew trying to imitate Hillel's practice using a crisp unbending .

Preceded by:

20 BCE - 20 CE

Succeeded by:

Pg 5

(כח) להן זו שותה נודנו כחינה שלינו מווינו הולג' צחנירויות
כנהלו האמירות. וככזב"ס מה ערך נכס הצעת רבי מון, וזהו
וינווק כו' צוינו למלמדים ורבי אהיגנווק, וושא
כהלמיוס: (כו) וכווערנו. בטיען צהמאל נקס צנס ווועפָּה:
(כ') הוועך כו'. נפי צנס ניכווע און קאנ"ה ווועפָּה כהן

כלק, ולומדו כה, הפה פועל טעם מלחקה כל
כיש וועלם ולערכו היו מקnell פרך, וילא לו למשות
כיס(כח) ומחלדייס וינקלהיס נדוקיס וניטוקיס עד
כיש: יב' הוא מתלמידיו של אהרן אווב שLOWט
ורודף שLOWט. פילטו

צלהות בעי מהו כילד כי
היכן לווע צלום, כטסיה
וואלה צני גלא
מחוקוטיס קיס קולד גלא
המא מס סלט מלט
מצלו ווועמל לו כלח מצרך
הער כו' מהמלח ומכל
הט מעמו מל שמתה גרא
ווכו הマル לי צהנוו גלא
טהממול לו, ומוחן כד
כטגא, חלה: יד הואה דה אומר,
אם אין אני לי, מי לי? ובשאני
? עצמי, מה אני. ואם לא עכשין,
אי מתי: טר שטאי אומר, עשה
חוורתה קבע. אמור מעת ועשה
הרבה, ותני מקביל אט-בל-האדם
הוונות, וסיה ווועה לדס
בסייער פנים יפות: טן רבן
ממביאט ווועמל היון פיך
יזט גוינ זה מעשי גלביס
כמה טה ממלתק ממען,
רב

מפתח מידיו של אהרן, אווב שLOWט
וירודף שLOWט (כו), אווב את-
הבריות (טו) זמקרבן לחתורה:
יג' הואה דה אומר, נגד שמא, אבד
שמה (כט). וידא מוסיף, יסיף (ו').
וידא יהית, קטלא חיב. ודאשטעט
בתחא, חלה: יד הואה דה אומר,
אם אין אני לי, מי לי? ובשאני
? עצמי, מה אני. ואם לא עכשין,
אי מתי: טר שטאי אומר, עשה
חוורתה קבע. אמור מעת ועשה
הרבה, ותני מקביל אט-בל-האדם
הוונות, וסיה ווועה לדס
ב בעזר פנים יפות: טן רבן
גומיאלא (ג') דה אומר, עשה דה
א. ס"א, טמא.

ומוחן כד קיס מוחר למוטב כו' עכניין מעד
עליהם. בכ"ו זווען: (ג') וזה צעל כוות זום אוינו צעל צונן
עליו (מנחיי ג') נכס ובעמיסו כלן דמי ווועיס
כסיכ במעון: יג' גנד שמא אבד שטעה. מי צוממץ
גמלווען טאהו מזיה כלל דילקען, טכסי כו' מהמיין
לו צמו מלומוק מהו אלס וווענות, מסקה יולכל
שאו, טכלזנות מקורתה לה צעליה. גנד, פון מיטא.
חרונס מפקכו, גנוו: ודלא מושיפ. מי צהינו מוקיף
על לימונו: יסיף. יוקו מפיו מה טכナル למד ווועס חילוקי
כלע טחו: ודלאイルיג. קאקס מילגע מוקיף, לאיכס קהו טילקונג, כו' טהמלוו [סקחים
טפו]: עס טהילן מותל לקלענו דה, ומנגנו:DOI ודיישטמש בחונא חילע. במאטט צל חילקה (ג') כלודס
המאטט צכלו, חלוף ווועלן כטולס. חונא צלזון יטמאל כה. ויט מפלטס, חניל' לארצי חי'ומ 'ת'למי'
ג'ביה 'ה'חילינט. טהקלול גודס לאכטנט חמלהינט חילווען הילדרו. ואני שטמעטי, ודיימתצ צחגין, קמאטנט
בביס קמטו, מלך ואהכ, צהון לו חלק נטולס נטה: יך אם אין אני לי. אה להן הי זוכס לעטמי, מי זילס
צעדיילו: וכשאני לעצמי. וחיפעו זיכתי לעטמי מה קוח ציקום פה וכמס נחאנ' קוח גנד מה טהילן מיטב
לטאות: ואם לא עכשו. צטולס הזה: אמרתי. כי להאל קומת לי הפהל נזחות עוז. פילוט המל, אה לה
טכיז צומי כטמלווען, לימתי, צהול צימי חזקנטה למ' וטליה לי'ו: טר עשה תורהך קבע. טקיס טיקל עקר
זיזס וצליינה חילווען, וכטהיינט גיגט מזטטוא הפשא מלחה. אלה ציטיס טיקל עקרן צמלהיכס וכטמפסה מז
הטלהיכס העזוק דוחווע. ומזהתי כהו, טקיס הולכת קצע, צעל חממייל עטמאן וחקל למלמייס (ג'), או' חממייל
לטאמיס וחקל נטאמן, הולג' מהה חוכמן קצע לך כהו נטאמיס, בגין קוח זומל (געזיל ז') כי פאלס סלען לגאנז
לדרות הוחת ט' ווועשות ויללמוד לנויע יטאל, כהו טאלין לנו' נטשות כד' כס מלמד לנויע יטאלין:
אמור מעת ועשה הרבה. כהו צממיין צהילס ערינו עלו' נטלאס, טהמל חמלס (געזיל ז') ווועק מה
פתח נמס, וגקו וויקם צו נטאל כה' וזהו מתקבל את כל האדם. צטחטס מליק חורייס
לניזהן דה נס ופיגן צזותה בקרקע, צעל פונון ופיו צטומות נטקלע היפלו נמו' נל מונאות
צטולס מעlein עליו כללו' לה נמן כלוס. צעל זיכרומם קיטיל טמלו', גנד טט מעלה זאציל יסמיין,
חיכז גבוז וועצין, גנד חיכס הולג' טטה חוכמן קצע, גנד פערל הומל חומל מנט וועצה קרכט, גנד
גנוול הומל כוי מקובל הוחת כלל נטלאס נטאליס פיזס פומ, זיכרומם ערינו ווועס קרכט, גנד
גנוול הנטזת מה יגנו: טן עשה לך רב. נטניין קולמה מזנאל פטטי, אה צה דין לפיגן ווועפָּה צו

(נויעין)

THIS
mishna

1:12

ריש'

פרושי

אבות

פרק ראשון

תרaussנים

רמב"ם

טו
יא. הַזְהָרוּ בְדִבְרֵיכֶם. בְחִנּוֹת שְׁמוּעָתֶם. שֶׁפֶא אֱלֹיו דָוָג קִיה מִשִּׁים הַשֵּׁם וְנִבְיא וּבְחִיר הַשֵּׁם תְחֻכּוּ חֹבֶת גָלוֹת. כֹלומֶר, שֶׁפֶא תְקִיוּ מָוִרִים בְּדִבְרֵיכֶם הַאֲסֹר שְׁשִׁישׁ בּוֹ גָלוֹת. וְתְגַלּוּ לְמִקּוֹם מִים הַרְיעִים. לְמִקּוֹם אַחֲרָיו שָׁאַין שֵׁם פָּלִימִידִים הַגּוֹנִים, וְתַלְמִידָוּ לְהָמָם. וּכְשַׁמְחָצָוּ לְמִקּוֹמָם, יִשְׁתַּחוּ תַּתְלִמידִים הַבְּאִים אַחֲרֵיכֶם. וְיַלְמִדוּ מִכֶּם לְהַתִּיר דָבָר שֶׁל אָסּוֹר, וְיַבְאָוּ לִיקְיָד חַיּוֹב מִתְהָלֵל עַל יָדֵיכֶם. לְפִי שְׁהַכְלִיל יֹאמְרוּ: רְאֵיתֶם הַלְלוּ בְּנֵי אָדָם, שְׁהִי פָלִימִידִים הַבְּאִים הַגּוֹנִים, וּמְתוּבָה תְזַרְקָמָם עַלְיָהֶם, שְׁכַתּוּב בָה (משל ג, ב): "כִּי אָרֵךְ יָמִים וְשָׁנּוֹת חַיִים"; וכְתִיב (דברים ל, כ): "כִּי הוּא מַיִיךְ וְאָרֵךְ יָמִיךְ"; וכְתִיב (משל ג, ח): "עַזְ חַיִים הָיא לְמַפְזִיקִים בָה". יב. הַלְלָוּ וְשְׁמָאי קְבָלוּ מֵהֶם. מִשְׁמַעְיה וְאַבְטְלִיּוֹן. הַיּוּ מַתְלִמְדִיךְיוּ שֶׁל אַהֲרֹן. כֹלומֶר, הַיּוּ לִמְדֹר מַאֲהָרָן, שְׁהִי אֹהֵב שְׁלֹום, שָׁנָא מַרְאֵי בָה (מלachi ב, ה): "בְּרִיתִי קִיה אֶתְהוּ הַמְּהִימִים וְהַשְׁלֹום". כְשִׁהִי רֹואֶה שְׁנִים מְרִיבִים זֶה עִם זֶה, קִיה הַוְלָקָד לְכָל אַחֲרָיו וְאַחֲרָיו שְׁלֹום וְרֹודֶף שְׁלֹום,

רבינו יונה

וּמְלָאכָתָם מְרַבָּה, וַיַּעֲשֵה מְלָאכָת הַשֵּׁם רְמִיה מִפְנֵי הַמְּלָאכָה הַזֹּאת; וְעוֹד, שְׁלָסּוֹף (יורד) – נִירְקָנוּ מְגַכְּסִיו אָם יִמְצָאוּ בְלֵי תֹועַט, שָׁאַין מַקְרָבֵין לוֹ לְאָדָם אֶלְאֶל צְרָךְ עַצְמָן, וְעַל-כָּל-פָּנִים פָּעָם אֶתְהָתָה לֹא יָכַל לְעֹשֹׂת אֲשֶׁר הָאָדוֹן מַבְקָשׁ:

יא. אַבְטְלִיּוֹן אָוֹרֶר: חַכְמִים הַזְהָרוּ בְדִבְרֵיכֶם, שֶׁפֶא תְחֻכּוּ חֹבֶת גָלוֹת. רְבָנוּ מְאִיר הַלְוִי, זְכָרוֹנוּ לְבָרְכָה, בְּתַבָּה וְאֶת הַמְּשָׁנָה בְפְרוֹשָׁיו עַל דָרְךָ נְכוֹן: הַזְהָרוּ בְדִבְרֵיכֶם – לְכָאָר בְּדִבְרֵיכֶם, כִּי שֶׁלָא תַנִיחוּ מָקוֹם לְמִנְינִים לְרִדּוֹת: שֶׁפֶא תְחֻכּוּ חֹבֶת גָלוֹת וְתְגַלּוּ לְמִקּוֹם מִים הַרְיעִים – מָקוֹם מִנְינִים, שְׁמָרָאִים פָנִים לְמוֹדָה שֶׁלָא כְהַלְכָה, וַיַּדְקְרוּ מַתְוֹךְ (דִבְרֵיכֶם) [דִבְרֵיכֶם] דִבְרִים אֲשֶׁר לֹא בָנִים: וְיַשְׁתַּחוּ תַתְלִמידִים הַבְּאִים אַחֲרֵיכֶם – שִׁשְׁמָעוּ אֶת דִבְרֵיכֶם וְלֹא יָבִינוּ, וַיַּסְמְכוּ עַל דִבְרֵי הַמִּינִין שְׁפָרְשׂוּ אֶת (דִבְרֵיכֶם) [דִבְרֵיכֶם] עַל-פִי דְעַתְמָם וַיַּהַי סְבּוּרֵין שְׂזָאת קִיה דַעַתְכֶם, וִימְוּתָה, וְגַמְצָא שֵׁם שְׁמִים מַתְהָלֵל:

יב. הַלְלָוּ וְשְׁמָאי קְבָלוּ מֵהֶם. מִשְׁמַעְיה וְאַבְטְלִיּוֹן: הַלְלָא אָוֹרֶר: הַיּוּ מַתְלִמְדִיךְיוּ שֶׁל אַהֲרֹן, אֹהֵב שְׁלֹום וְרֹודֶף שְׁלֹום. רֹזֶחֶת לְזָמָר, שִׁיאָהָב בְּלֹבוֹ הָאָמָת וְהַשְׁלֹום וְרֹודֶף אָחָרָיו בְּפַעַל יְדֵי, כִּי יִשְׁבַּנְיָה אָדָם אֹהֵבָים אָתוֹ בְלֹבֶב שְׁלֹם, וְלֹא שִׁיטְרָה עַצְמָם לְשָׁוֹם שְׁלֹום בְּעוֹלָם וְאַיִם הַוְלָכִים בְּדִרְכֵי

pg 8

פָא
זָקָר
בָה
קָא
קָל
בָא
לָא
ינָנו
שָׁל
זָה
נָנו
יד
עַז
וְרַ
::

שתוכו רע ושבידו עברה, קיה מתחילה לו לשולם, והיה מתחאה אליו, והיה מרבה לספר עמו. והיה האיש הוא מתחיש בנפשו ואומר: אוי לי! אלו היה יודע אהרן צפונ לבי ורעד מפעלי – לא היה מתיר לעצמו להסתכל بي, כל שפן שידבר עמי. ואמנם אני אצלו בחזקת אדם כשר, לבנו אני אמרת את דבריו ומתחבטו, ואלה חוויר למוטב ונעשה מפלמידיו הלוורדים מפנה. ואמר השם יתברך, בשתקארו בזאת הגדה הנקברה (מלאי ב, ו): "בשלום ובמושור הילך"athi, ורביהם השיב מעון". ועל זה הענין המפרסם עליון פון הלל. יג. ואמר גם בן: קשיש שם האדם גדול, החפשר בהפסקו. והיה אומר גם בן: מי שאינו מרבה בקריאה – יmittahu השם יתברך; אבל מי שלא למד כלל – ראוי להרג.

קונם שאין נהנית לי עד שטרוק בעינו של כהן גדול.
היה אהרן שמעה, היה הולך
אצל אומה אלה וקיה
אומר: פלוני תא, משתי בעני, ורק לך רפואה יש בו, פרך לי בעין. והיה רוזקה. ועל כן נאמר בו (במדבר כ, כט): "ויבכו את אהרן שלשים يوم כל בית ישראל" – אחר אנשי ואחר נשים במשמע; ובמשה לא אמר אלא בגין ישראל, ברכתייך (דברים לד, ח): "זיבכנו בני ישראל את משה". יג. נגד שמاء אבד שמאה. כל מי שעשו נפשך ועוולתך לגדלה – מיתחו מתחרבת. כמו שאמר למעלה (משנה י) ביסוף. וכן הפסוק נמצוא סיעוד שני שהוא גאון. בולם: קדים שיבוא לו לאדם שבר עולתה לגדלה. ואית דאמר: נגד שמاء. מני שבר עולתו רבבי. נ"א: נגד שמاء. שמשתמש בשם המקבר. ודלא מוסיפה. ודלא מוסיפה. וזה יפות קטלא חיב. וכי שמי

אוֹהֶב אֶת הַבְּرִיּוֹת וָמַקְרָבָן לְתֹרְהָה. יג. הַוָּה הִיה אוֹמֵר: נִגְד שְׂמָא, אָבֵד שְׂמָה; וְדָלָא מַזְסִיף, יִסְפֶּן; וְדָלָא יָלַף, קִטְלָא חִיב;

ושנאמർ (חהלים לד, ט): "בקש שלום ורף מהו", אותם הם פלמידייו של אהרן, שהיה עושא בדבר מה: אוֹהֶב אֶת הַבְּרִיּוֹת וָמַקְרָבָן לְתֹרְהָה. בשהיה אהרן מרציש באדם שהיה עושא עברה בפרט, היה הולך אליו ומתחבר עמו ומראה עצמו אוֹהֶב, ומחוטט מעלה על לבו: אלו היה אהרן יודע מצפוני לבני כלום היה רוץ בחרתמי? אלא שאני חזק בעניינו באדם בשער ובועל מצות, אך אם ידע מחשבתי הרעה יתרחק מאני מהתקברו לרשותם הימים! והיה מתנהם ברעתו ומהריה תשובה, ווاثת קיתה אליו גרמה ותועלת גודלה להפר מחשבתו הרעה ולחותה בתשובה; וזה שנאמר (מלאי ב, ו): "בשלום ובמושור הילך אתי ונרביהם השיב מעון":

רבינו יונה

השלום, אף העושים הפעלה ומשימים שלום בין אדם לחברו ואוהבים לעשות הأهلאה, כמו שנאמר (חהלים לד, ט): "בקש שלום ורף מהו", אותם הם פלמידייו של אהרן, שהיה עושא בדבר מה: אוֹהֶב אֶת הַבְּרִיּוֹת וָמַקְרָבָן לְתֹרְהָה. בשהיה אהרן מרציש באדם שהיה עושא עברה בפרט, היה הולך אליו ומתחבר עמו ומראה עצמו אוֹהֶב, ומחוטט מעלה על לבו: אלו היה אהרן יודע מצפוני לבני כלום היה רוץ בחרתמי? אלא שאני חזק בעניינו באדם בשער ובועל מצות, אך אם ידע מחשבתי הרעה יתרחק מאני מהתקברו לרשותם הימים! והיה מתנהם ברעתו ומהריה תשובה, ווاثת קיתה אליו גרמה ותועלת גודלה להפר מחשבתו הרעה ולחותה בתשובה; וזה שנאמר (מלאי ב, ו): "בשלום ובמושור הילך אתי ונרביהם השיב מעון":

יג. היה היה אומר: נגד שמאה, אבד שמאה. רוץ להו: אם המתחאה, ויצא שלו בעולים על-ידי גנותו ונגדלתו ועsha לו שם בשם הגדולים אשר בארץ – בנגד השם הגדל אשר נמשך בגאותה, בן יאבר שלו אבדון גדול ולא יזכיר ולא יפקוד: ודלא מוסיפה יסופה. מי שהיה חכם, ואינו רוץ להוסיף חכמה על חכמה, ויאמר בלבו: כבר למקתי כל התורה כליה וראתי דרכיה ונתיבותיה, מה לי ולא מה המזאת לטrho בלה כל ימי, ומה אתחבון בה ולא הבינו מה – היה רצון שזה היה איש ימות וגספ אל עמי, ורק מה נתה עוד שפה קם מלמד, כי אין מהו ארכין: ודלא ילקט קטלא